

పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్తు

- బ్రహ్మశ్రీ కపిలవాయి రైవత

ఉపోద్ఘాతము :

శ్రీ నారదమహర్షి భగవంతుడిని పరమహంస రహస్యమును తెలుపమని ప్రార్థించెను. అంతట భగవంతుడగు చెప్పనారంభించాడు. నీవు అడుగుచున్న పరమహంస మార్గము లోకములో దుర్లభతరము. బాహుల్యము కాదు. పరమహంస స్థానంలో ఉన్నవారు సదా నన్ను ఏకరూపడైన నిత్యపవిత్రుడైన వేదపురుషునిగా తెలుసుకొని, నాయందు మనస్సును నిలిపియుంటున్నారు. అందువలన నేను కూడా అతనియందే పరిపూర్ణానుభవమూర్తిగా అవస్థితుడనై ఉంటాను.

అతడు మిత్రులను, బంధువులను, మరియు శిఖ, యజ్ఞోపవీతాదులను, స్వాధ్యాయము, మొదలగు సర్వకర్మలను కూడా సన్మసింపినవాడై, ఈ బ్రహ్మాండమును లెక్కచేయక, శరీర రక్షణ కొరకు మాత్రమే వస్త్రము, దండము ధరించి లోకోపకాభావంతో సంచరిస్తూ ఉంటాడు. శీతము-ఉష్ణము, సుఖము-దుఃఖము, మానము-అవమానము అను ఈ షడూర్మిలు పరమహంస దృష్టిలో ఉండవు. శరీరమును శవములాగా పరిగణిస్తాడు. మిథ్యాజ్ఞానము (లేని దాన్ని ఉన్నట్లు భావించుట) కారణంగానే నిందా, స్తుతి, నేను, నీవు, అహంకారాలు మొదలగునవి నిజంగానే ఉన్నవైనట్లు కనబడతాయి. కానీ లేవు అనే అవగాహనతో ఉంటారు. కోరికలన్నిటినీ పరిత్యజించినవాడై, అద్వైతస్థితిలో జ్ఞాని అయి ఉంటాడు. అట్టి జ్ఞానదండమును దృఢంగా ధరించిన వాడిని 'ఏకదండీ' అంటారు.

ఎవ్వడైతే కేవలము దండమును చేతిలో ధరించి, ఆత్మదృష్టి లేకుండా, కోరికలను కొనసాగిస్తూ, సన్న్యాసవేషమును ధరించి, జీవిస్తూ ఉంటాడో అతడు ఆత్మద్రోహి, పాపవృత్తుడు అగుచున్నాడు, మహారౌరవము సంజ్వలచే చెప్పబడు

నరకములను చేరుచున్నాడు. ఏ భిక్షకుడైతే సంపదలను ఇష్టదృష్టితో చూస్తాడో, అతడు బ్రహ్మతత్వమార్గమునుండి చ్యుతుడౌతాడు.

పరమహంస సర్వులయందు ఆత్మనే దర్శించువాడు. నమస్కారము, స్వాహాకారము, స్వధాకారము, నిందా-స్థతులు ఇవి ఏవియూ లేనివాడు. అతడు విషయములను పరిగ్రహించడు. సమస్త ఇంద్రియగతులను మనస్సునందు ఉపశమింపజేసి, పూర్ణానంద-స్వస్వరూపుడు అగుచున్నాడు. బ్రహ్మమే తానై ప్రకాశించుచూ కృతకృత్యుడు అగుచున్నాడు.

స్వస్తి

పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్

శ్లో. పారివ్రాజ్యధర్మవంతో యజ్ఞా నాద్భుహ్మతాం యయుః ।
తద్భుహ్మ ప్రణవైకార్థం తుర్యతుర్యమహం భజే ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవా భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరంగైస్తుష్టువాంస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్ష్యోఽరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

అథ పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్ ప్రారంభః

హరిః ఓం అథ పితామహః స్వపితరమాదినారాయణముపసమేత్య
ప్రణమ్య పప్రచ్ఛ భగవంస్త్వన్ముఖాద్వర్ణాశ్రమధర్మ
క్రమం సర్వం శ్రుతం విదితమవగతం ।
ఇదానీం పరమహంసపరివ్రాజకలక్షణం వేదితుమిచ్ఛామి కః
పరివ్రజనాధికారీ కీదృశం పరివ్రాజకలక్షణం కః
పరమహంసః పరివ్రాజకత్వం కథం తత్సర్వం మే బ్రూహీతి ।
స హోవాచ భగవానాదినారాయణః ।
సద్గురుసమీపే సకలవిద్యాపరిశ్రమజ్ఞో భూత్వా విద్యాస్సర్వ
మైహికాముష్మికసుఖశ్రమం జ్ఞాత్వైషణాత్రయవాసనాత్రయ
మమత్వాహంకారాదికం వమనాన్నమివ హేయమధిగమ్య మోక్ష
మార్గైకసాధనో బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీ భవేత్ ।
గృహోద్వసీ భూత్వా ప్రవ్రజేత్ ।

యది వేతరథా బ్రహ్మచర్యదేవ ప్రవ్రజేద్భ్రహ్మాద్వా వనాద్వా ।
 అథ పునరవ్రతీ వా వ్రతీ వా స్నాతకో వాఽస్నాతకో వోత్సన్నాగ్ని
 రనగ్నికో వా యదహరేవ విరజేత్తదహరేవ ప్రవ్రజేదితి బుద్ధ్వా
 సర్వసంసారేషు విరక్తో బ్రహ్మచారీ గృహీ వానవ్రస్థో వా
 పితరం మాతరం కలత్రంపుత్రమాప్తబంధువర్గం తదభావే శిష్యమ్
 సహవాసినం వాఽనుమోదయిత్వా తద్దైకే ప్రాజాపత్యామేవేష్టిం కుర్వంతి
 తదు తథా న కుర్యాత్ । ఆగ్నేయ్యామేవ కుర్యాత్ ।
 అగ్నిర్హి ప్రాణః ప్రాణమేవైతయా కరోతి త్రైధాతవీయామేవ కుర్యాత్ ।
 ఏతయైవ త్రయో ధాతవో యదుత సత్త్వం రజస్తమ ఇతి ।
 అయం తే యోనిర్మత్స్విజో యతో జాతో ఆరోచధాః ।
 తం జానన్నగ్న ఆరోహోఽథానో వర్ధయా రయిమిత్యనేన మంత్రేణాగ్ని మాజిఘ్రేత్ ।
 ఏష వా అగ్నేర్యోనిర్యః ప్రాణం గచ్ఛ స్వాం యోనిం గచ్ఛస్వా-హేత్యేవమేవైతదాహ ।
 గ్రామాఞ్చోత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్య స్వవిద్యుక్తక్రమేణ పూర్వవదగ్నిమాజిఘ్రేత్ ।
 యద్యాతురో వాగ్నిం న వినేదప్పు జుహుయాత్ ।
 ఆపో వై సర్వా దేవతాః సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో జుహోమి స్వాహేతి
 హుతోష్వద్ధృత్య ప్రాశ్నీయాత్ సాజ్యం హవిరనామయమ్ ।
 ఏష విధిర్విరాధ్వానే వానాశకే వాసంప్రవేశే వాగ్నిప్రవేశే వా మహాప్రస్థానే వా ।
 యద్యాతురః స్యాన్మనసా వాచా వా సంస్యసేదేష పంథాః ।
 స్వస్థక్రమేణైవ చేదాత్మశ్రాద్ధం విరజాహోమం కృత్వాగ్ని
 మాత్మన్యారోప్య లౌకికవైదికసామ్ర్థ్యం స్వచతుర్దశకరణ
 ప్రవృత్తిం చ పుత్రే సమారోప్య తదభావే శిష్యే వా తదభావే
 స్వాత్మన్యేవ వా బ్రహ్మ త్వం యజ్ఞస్త్వమిత్యభిమంత్ర్య బ్రహ్మ
 భావనయా ధ్యాత్వా సావిత్రీప్రవేశపూర్వకమప్పు సర్వవిద్యార్థ

స్వరూపాం బ్రాహ్మణ్యాధారాం వేదమాతరం క్రమాద్వ్యాహృతిషు
 త్రిషు ప్రవిలాప్య వ్యాహృతిత్రయమకారోకారమకారేషు ప్రవిలాప్య
 తత్సావధానేనాపః ప్రాశ్య ప్రణవేన శిఖాముత్కృష్య
 యజ్ఞోపవీతం చిత్వా వస్త్రమపి భూమౌ వాప్సు వా విసృజ్య
 ఓం భూః స్వాహా ఓం భువః స్వాహా ఓం సువః స్వాహేత్యనేన
 జాతరూపధరో భూత్వా స్వం రూపం ధ్యాయన్పునః పృథక్
 ప్రణవవ్యాహృతిపూర్వకం మనసా వచసాఽపి సంన్యస్తం మయా
 సంన్యస్తం మయా సంన్యస్తం మయేతి మంద్రమధ్యమతారధ్వని
 భిస్త్రివారం త్రిగుణీకృతప్రేషోచ్ఛారణం కృత్వా ప్రణవైక
 ధ్యానపరాయణః సన్నభయం సర్వభూతేభ్యో మత్తః స్వాహేత్యార్థ్య
 బాహుర్భూత్వా బ్రహ్మహమసీతి తత్త్వమస్యాదివాక్యార్థస్వరూపా
 నుసంధానం కుర్వన్నుదీచిం దిశం గచ్ఛేత్ ।
 జాతరూపధరశ్చరేత్ । ఏష సంన్యాసః ।
 తదధికారీ న భవేద్యది గృహస్థప్రార్థనాపూర్వకమభయమ్
 సర్వభూతేభ్యో మత్తః సర్వం ప్రవర్తతే సఖా మా గోపాయౌజః
 సఖా యోఽసీంద్రస్య ప్రజోఽసి వార్తఘ్నః శర్మ మే భవ యత్సాపమ్
 తన్నివారయేత్యనేన మంత్రేణ ప్రణవపూర్వకం సలక్షణం వైణవమ్
 దండం కటిసూత్రం కౌపీనం కమండలుం వివర్ణవస్త్రమేకమ్
 పరిగృహ్య సద్గురుముపగమ్య నత్వా గురుముఖాత్తత్త్వమసీతి
 మహావాక్యం ప్రణవపూర్వకముపలభ్యాథ జీర్ణవల్కలాజినం
 ధృత్వాథ జలావతరణమూర్ధ్వగమనమేకభిక్షాం పరిత్యజ్య
 త్రికాలస్నానమాచరన్వేదాంతశ్రవణపూర్వకం ప్రణవానుష్ఠానం
 కుర్వన్నృహ్మార్గే సమ్యక్ సంపన్నః స్వాభిమతమాత్మని గోపయిత్వా

నిర్మమోఽధ్యాత్మనిష్ఠః కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్య
 దంభదర్పాహంకారాసూయాగర్వేచ్ఛాద్వేషహర్షామర్ష
 మమత్వాదీంశ్చ హిత్వా జ్ఞానవైరాగ్యయుక్తో విత్తస్త్రీపరాజ్ముఖః
 శుద్ధమానసః సర్వోపనిషదర్థమాలోచ్య బ్రహ్మచర్యా
 పరిగ్రహోహింసాసత్యం యత్నేన రక్షంజితేంద్రియో బహిరంతఃస్నేహవర్జితః
 శరీరసంధారణార్థం వా త్రిషు వర్ణేష్యభిశస్తపతితవర్జితేషు
 పశురద్రోహీ భైక్ష్యమాణో బ్రహ్మభూయాయ భవతి ।
 సర్వేషు కాలేషు లాభాఽలాభౌ సమౌ కృత్వా పరపాత్రమధూకరే
 ణాన్నమశ్నన్నేదోవృద్ధిమకుర్వన్నృశీభూత్వా బ్రహ్మహమస్మీతి
 భావయన్నర్హం గ్రామముపేత్య ధ్రువశీలోఽష్టౌ మాస్యేకాకీ చరేద్వావేవాచరేత్ ।
 యదాలంబుద్ధిర్భవేత్తదా కుటీచకో వా బహూదకో వా హంసో వా
 పరమహంసో వా తత్తన్మంత్రపూర్వకం కఠిసూత్రం కౌపీనం దండమ్
 కమండలుం సర్వమప్పు విసృజ్యాథ జాతరూపధరశ్చరేత్ ।
 గ్రామ ఏకరాత్రం తీర్థే త్రిరాత్రం పతనే పంచరాత్రం క్షేత్రే
 సప్తరాత్రమనికేతః స్థిరమతిరనగ్నిసేవీ నిర్వికారో నియమానియామ
 ముత్సృజ్య ప్రాణసంధారణార్థమయమేవ లాభాలాభౌ సమౌ
 కృత్వా గోవృత్త్యా భైక్ష్యమాచరన్నదకస్థలకమండలు
 రబాధకరహస్యస్థలవాసో న పునర్లాభాలాభరతః శుభాశుభ
 కర్మనిర్మూలనపరః సర్వత్ర భూతలశయనః క్షౌరకర్మపరిత్యక్తో
 యుక్తచాతుర్మాస్యవ్రతనియమః శుక్లధ్యానపరాయణోఽర్థస్త్రీపుర
 పరాజ్ముఖోఽనున్మతోఽప్యన్మత్తవదాచరన్నవ్యక్తలింగోఽలింగోఽవ్య
 క్తాచారో దివాసక్తనమత్సేనాస్వప్నః స్వరూపానుసంధానబ్రహ్మ
 ప్రణవధ్యానమార్గేణావహితః సంన్యాసేన దేహత్యాగం కరోతి స

పరమహంసపరివ్రాజకో భవతి ।

భగవన్ బ్రహ్మప్రణవః కీదృశ ఇతి బ్రహ్మో పృచ్ఛతి ।

స హోవాచ నారాయణః ।

బ్రహ్మప్రణవః షోడశమాత్రాత్మకః సోఽవస్థాచతుష్టయ చతుష్టయగోచరః ।

జాగ్రదవస్థాయాం జాగ్రదాదిచరస్రోఽవస్థాః స్వప్నే స్వప్నాది

చతస్రోవస్థాః సుషుప్తౌ సుషుప్త్యాదిచతస్రోఽవస్థాతురీయే

తురీయాదిచతస్రోఽవస్థా భవంతీతి ।

జాగ్రదవస్థాయాం విశ్వస్య చాతుర్విధ్యం విశ్వవిశ్వో విశ్వతైజసో

విశ్వప్రాజ్ఞో విశ్వతురీయ ఇతి ।

స్వప్నావస్థాయాం తైజసస్య చాతుర్విధ్యమ్

తైజసవిశ్వస్తైజసస్తైజసస్తైజసప్రాజ్ఞస్తైజసతురీయ ఇతి ।

సుషుప్త్యవస్థాయాం ప్రాజ్ఞస్య చాతుర్విధ్యం ప్రాజ్ఞవిశ్వః

ప్రాజ్ఞతైజసః ప్రాజ్ఞప్రాజ్ఞః ప్రాజ్ఞతురీయ ఇతి ।

తురీయావస్థాయాం తురీయస్య చాతుర్విధ్యమ్

తురీయవిశ్వస్తురీయతైజసస్తురీయప్రాజ్ఞస్తుతురీయతురీయ ఇతి ।

తే క్రమేణ షోడశమాత్రా రూఢాః అకారే జాగ్రద్విశ్వ ఉకారే

జాగ్రతైజసో మకారే జాగ్రత్ప్రాజ్ఞ అర్థమాత్రాయాం జాగ్రత్తురీయో

బిందౌ స్వప్నవిశ్వోనాదే స్వప్నతైజసః కలాయాం స్వప్నప్రాజ్ఞః

కలాతీతే స్వప్నతురీయః శాంతౌ సుషుప్తవిశ్వః శాంత్యాతీతే

సుషుప్తతైజస ఉన్మన్యాం సుషుప్తప్రాజ్ఞో మనోన్మన్యామ్

సుషుప్తతురీయః పుర్యాం తురీయవిశ్వో మధ్యమాయాం తురీయతైజసః

పశ్యంతాం తురీయప్రాజ్ఞః పరాయాం తురీయతురీయః ।

జాగ్రన్మాత్రాచతుష్టయమకారాంశం స్వప్నమాత్రాచతుష్టయ

ముకారాంశం సుషుప్తిమాత్రాచతుష్టయం మకారాంశమ్
తురీయమాత్రాచతుష్టయమర్థమాత్రాంశమ్ ।
అయమేవ బ్రహ్మప్రణవః । స పరమహంసతురీయాతీతావధూతైరుపాస్యః ।
తేనైవ బ్రహ్మ ప్రకాశతే తేన విదేహముక్తిః ।
భగవన్ కథమయజ్ఞోపవీత్యశిఖీ సర్వకర్మపరిత్యక్తః కథమ్
బ్రహ్మనిష్ఠాపరః కథం బ్రాహ్మణ ఇతి బ్రహ్మో పృచ్ఛతి ।
స హోవాచ విష్ణుర్భోఽర్భక యస్యాస్త్యద్వైతమాత్మజ్ఞానమ్
తదేవ యజ్ఞోపవీతమ్ ।
తస్య ధ్యాననిష్ఠైవ శిఖా । తత్కర్మ స పవిత్రమ్ ।
స సర్వకర్మకృత్ । స బ్రాహ్మణః । స బ్రహ్మనిష్ఠాపరః ।
స దేవః । స ఋషిః । స తపస్వీ । స శ్రేష్ఠః ।
స ఏవ సర్వజ్యేష్ఠః । స ఏవ జగద్గురుః । స ఏవాహం విద్ధి ।
లోకే పరమహంసపరివ్రాజకో దుర్లభతరో యద్యేకోఽస్తి ।
స ఏవ నిత్యపూతః । స ఏవ వేదపురుషో మహాపురుషో యస్తచ్చిత్తమ్
మయ్యేవావతిష్ఠతే । అహం చ తస్మిన్నేవావస్థితః ।
స ఏవ నిత్యతృప్తః । స శీతోష్ణసుఖదుఃఖమానావమానవర్జితః ।
స నిందామర్షసహిష్ణుః । స షడూర్మివర్జితః ।
షడ్భావవికారశూన్యః । స జ్యేష్ఠాజ్యేష్ఠవ్యవధానరహితః ।
స స్వవ్యతిరేకేణ నాన్యద్రష్టా । ఆశాంబరో ననమస్కారో స
స్వాహాకారో స స్వధాకారశ్చ నవిసర్జనపరో నిందాస్తుతి
వ్యతిరిక్తో నమంత్రతంత్రోపాసకో దేవాంతరధ్యానశూన్యో
లక్ష్యాలక్ష్యనివర్తకః సర్వోపరతః ససచ్చిదానందాద్వయ
చిద్భవః సంపూర్ణానందైకబోధో బ్రహ్మైవాహమమీత్యనవరతమ్

బ్రహ్మప్రణవానుసంధానేన యః కృతకృత్యో భవతి స హ
పరమహంసపరివ్రాడిత్యుపనిషత్ ॥
హరిః ఓం తత్సత్ ।

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవా భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ।
స్థిరైరంగైస్తుష్టవాంస్తనూభిః వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ।
స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ।
స్వస్తి నస్తార్ష్యోఽరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

ఇతి పరమహంసపరివ్రాజకోపనిషత్సమాప్తః